

стей», «Подібність до життя призводить до смерті».

Висновки. Отже, розглянувши текст короткого оповідання «Die Affeninsel» за допомогою методики асоціативно-смыслового поля концепту та лінгвотипологічної теорії вивчення текстів та тексто-стильового концепту ми визначили базові концепти цього тексту та його концептуальні

домінанти: «Подібність до людини, втрата людських якостей», «Подібність до життя призводить до смерті». Розуміння цих концептів, концептуальних доміант у тексті австрійського письменника дає змогу досліджувати не лише його індивідуально-авторську картину світу, а й картину світу та концептуальні доміант австрійської літератури першої половини ХХ сторіччя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фоменко О. Г. Типологічне в ідіостилі Джеймса Джойса : монографія. Запоріжжя : ЗДУ, 2004. 329 с.
2. Форманова С. В. Ключові слова як вектор інтерпретації художнього тексту. *Культура народів Причорномор'я*. 1999. № 6. С. 234–239.
3. Шевченко Л. Концептуальний простір тексту Нового Завіту. *Studia Ukrainica Posnaniensi*. 2016. Vol. 4. P. 173–181.
4. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя, 2008. 332 с.
5. Ніконова В. Г. Системна організація асоціативно-смыслового поля художнього концепту (на матеріалі трагедій Шекспіра). *Studia Germanica et Romanica*. Серія «Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання». 2007. Т.4, № 3 (12). С. 61–73.
6. Robert Musil. Die Affeninsel. URL: https://teachsam.de/deutsch/d_literatur/d_aut/mus/mus_affeninsel_txt.htm. (дата звернення: 06.02.2024).
7. Baum – Symbol des Lebens. URL: https://www.mstk.at/aktuell/artikel_baum-symbol-des-lebens (дата звернення: 23.01.2024).

УДК 811.11(410)3

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.12>

ПРОСОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЧІКАНСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ

PROSODICAL FEATURES OF CHICANO ENGLISH

Григораш В.С.,

orcid.org/0000-0003-0935-940X

кандидат філологічних наук, доцент,

*доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Карпова Д.М.,

orcid.org/0000-0001-6760-2573

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови № 2
Національного університету «Одеська морська академія»*

Пропоноване дослідження присвячено вивченню просодичних характеристик мовлення носіїв Chicano English, або чіканської англійської, що є поширеною на території п'яти штатів південного заходу США, а саме Каліфорнії, Аризони, Нью-Мексико, Техаса та Колорадо. «Чікано» називали мексиканців, які не асимілювалися з американським населенням, зазвичай, бідні верстви населення. Чіканська англійська є самостійним діалектом англійської мови, який виник внаслідок взаємодії іспанської та англійської мов. Чіканська англійська вирізняється унікальним ритмом і мелодією, схожою на південно-американський діалект англійської мови, має складний набір нестандартних англійських просодичних засобів, наприклад, підвищення тональності значущих слів у середині та в кінці речень, а також високі тональності початкових речень, які часто супроводжуються подовженням наголошених складів. Матеріалом дослідження слугували аудіозаписи спонтанного мовлення 10 носіїв чіканської англійської, з яких 5 чоловіків та 5 жінок віком від 20 до 62 років. Загальна тривалість аудіозаписів склала 27 хвилин. Інструментальний аналіз уможливив визначення таких просодичних параметрів, як тип ядрового тону і його характер (напрямок руху, крутість, тональний рівень початку і кінця), характер перед'ядрової частини, тональний діапазон

синтагми, мінімальне значення рівня ЧОТ, максимальне значення рівня ЧОТ, середнє значення рівня ЧОТ та діапазон ЧОТ термінальних тонів. Встановлено, що чіканська англійська маркується домінуванням висхідних шкал та шкал з порушеною поступовістю, а також високих та середніх висхідних термінальних тонів, ширшим діапазоном ЧОТ жіночого мовлення порівняно з чоловічим, ширшим тональним діапазоном високого висхідного термінального тону та вузьким діапазоном середнього висхідного тону в жіночому мовленні, ніж у чоловічому.

Ключові слова: просодія, чіканська англійська, перцептивний аналіз, інструментальний аналіз, термінальний тон, середній рівень ЧОТ, діапазон ЧОТ.

The article is devoted to the study of prosodic characteristics of Chicano English, which is widely spoken in five states of the south-western United States, namely California, Arizona, New Mexico, Texas, and Colorado. "Chicano" was the name given to Mexicans who did not assimilate with the American population, usually the poor. Chicano English is an independent dialect of English that arose from the interaction of Spanish and English. Chicano English has a unique rhythm and melody similar to South American dialects of English, and has a complex set of non-standard English prosodic features, such as pitch rises on significant words in the middle and at the end of sentences as well as initial-sentence high pitches, which are often accompanied by the lengthening of the affected syllables. The material of the research is audio recordings of spontaneous speech of Chicano speakers (10 recordings) of men and women aged 20 to 62 years, residents of California, Arizona, New Mexico, Texas and Colorado. The total duration of audio recordings is 27 minutes. Instrumental analysis has been carried out using PRAAT 6.3.18 software package and made it possible to determine such prosodic parameters as the type of nuclear tone and its nature (direction of movement, steepness, tonal level of the beginning and the end), the nature of the pre-nuclear part, pitch range of syntagms, minimum pitch, maximum pitch, mean pitch and the pitch range of nuclear tones. Chicano English has been found to be marked by a dominance of rising and broken scales, as well as high and mid-rising terminal tones, a wider pitch range of syntagms in female speech compared to male speech, a wider pitch range of high-rising terminal tones and a narrower pitch range of mid-rising tones in the female speech compared to the male one.

Key words: prosody, Chicano English, perceptual analysis, instrumental analysis, nuclear tone, mean pitch, pitch range.

Постановка проблеми. Сполучені Штати Америки – багатонаціональна країна, і кожна народність, яка проживає на території штатів, привнесла до англійської мови свої унікальні особливості, уподібнила мову своїй рідній. Англійська мова у Сполучених Штатах Америки має велику кількість діалектів, що загалом зумовлено розмірами території країни (9,5 млн. км²) та чисельністю населення (341 млн. на 2024 рік).

Chicano English (чіканська англійська) є самостійним діалектом англійської мови, який виник внаслідок взаємодії іспанської та англійської мов. Існує багата і тривала історія проживання латиноамериканців у США, де англомовне та іспаномовне населення часто контактують. Сучасні представники етнічної групи чікано – це різні представники емігрантів із Мексики, які проживають на території п'яти штатів південного заходу США, а саме Каліфорнії, Аризони, Нью-Мексико, Техаса та Колорадо.

Термін «Чікано» ("Chicano") з'явився на початку ХХ ст. та походить від "xicano" (скорочено від "Mexicano"). «Чікано» називали мексиканців, які не асимілювалися з американським населенням, зазвичай, бідні верстви населення [1, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка українських та зарубіжних дослідників присвятила свої наукові розвідки дослідженню лінгвістичних аспектів, зокрема: Р. Бейлі та С. А. Отто [2; 3], К. Меллінсон [7], Г. Менкен [8], Ю. О. Молоткіна [1], Дж. Пенфілд [9; 10], К. Фот

[4; 5] та ін. У їхніх наукових працях описуються фонологічні, морфологічні та синтаксичні особливості чіканської англійської, історія її походження та розвитку, вплив інших американських діалектів на чіканську англійську.

К. Фот, видатна дослідниця чіканської англійської, зазначає, що з часом діалектні особливості Chicano English почали унормовуватися [5]. Більшість її досліджень і польових розвідок проводилися з представниками популяції чікано в Лос-Анджелесі та Каліфорнії. К. Фот описує чіканську англійську (СЕ) як нестандартний різновид англійської мови, на який вплинув контакт з іспанською мовою та на якому розмовляють як двомовні, так і одномовні носії. У своїй книзі «Чіканська англійська в контексті» дослідниця використовує терміни «мексикано-американець», «чікано» та «латиноамериканець» як синоніми для опису етнічної належності носіїв чіканської англійської [4]. Термін «чікано» вживається в певних контекстах, щоб підкреслити, що мовець народився в США.

К. Меллінсон пояснює, що чіканська англійська сягає ранніх контактів між англійською та іспанською мовами, а тепер вона перетворилася в автономний діалект, який зберігає докази свого двомовного походження [7].

Дж. Пенфілд і Дж. Орнштейн-Галісія визначають діалект чікано як «етнічний, прикордонний діалект». Вони розглядають південно-західні штати США як соціолінгвістичне середовище, де взаємодія іспанських та англійських мовних варі-

антів мала значний вплив на розвиток чіканської англійської [10].

Хоча більшість носіїв Chicano English не володіють іспанською мовою, проте через вплив мексиканської культури та історії, їхня англійська має свої унікальні риси, які відрізняють її від стандартного американського варіанту. Чіканська англійська вирізняється унікальним ритмом і мелодією, схожою на південно-американський діалект англійської мови, а також має складний набір нестандартних англійських просодичних засобів, наприклад, підвищення тональності значущих слів у середині та в кінці речень, високі тональності початкових речень, які часто супроводжуються подовженням наголошених складів [3].

Дослідження цього діалекту набуває великого значення для лінгвістів, оскільки мексиканська спільнота в США є значною за чисельністю – близько 34,6 мільйонів людей, що становить 11,2 % від загальної чисельності населення (за даними на 2022 рік). Незважаючи на системні розвідки, присвячені вивченню просодичних особливостей чіканської англійської, деякі її характеристики залишаються недостатньо вивченими.

Основною метою роботи є визначення просодичних особливостей мовлення носіїв чіканської англійської з урахуванням гендерної належності інформантів.

Відповідно до мети в роботі було визначено такі завдання:

1. Опрацювати вилучений звуковий матеріал та визначити синтагматичне членування відрізків, що аналізуються.
2. Виявити мелодійні характеристики в експериментальному корпусі, враховуючи тип ядрового тону і його характер (напрямок руху, крутість, тональний рівень початку і кінця), характер перед'ядрової частини, тональний діапазон синтагми.
3. Визначити частотні характеристики в межах синтагм та фраз: 1) мінімальне значення рівня ЧОТ (в Гц); 2) максимальне значення рівня ЧОТ (в Гц); 3) середнє значення рівня ЧОТ (в Гц); 4) діапазон ЧОТ (в Гц).

Матеріалом дослідження слугували аудіозаписи спонтанного мовлення 10 носіїв чіканської англійської, з яких 5 чоловіків та 5 жінок віком

від 20 до 62 років. Інформанти є мешканцями Каліфорнії, Аризони, Нью-Мексико, Техаса та Колорадо. Обраний для аналізу експериментальний матеріал склали аудіозаписи, які представлені на офіційному сайті International Dialects of English Archive [6]. Загальна тривалість аудіозаписів склала 27 хвилин. Цифровий аудіоматеріал аналізувався за допомогою програмного пакету обробки мовленнєвого сигналу PRAAT версії 6.3.18 [11]. PRAAT дозволяє отримувати зображення інтонограми, автоматично виділяти параметри частоти основного тону в часовій розгортці.

Виклад основного матеріалу. На першому етапі аналізу визначалися напрямки руху ЧОТ, частотність використання основних видів шкал і термінальних тонів у мовленні носіїв чіканської англійської. Отримані результати аналізувалися з урахуванням гендерної належності мовців.

Результати дослідження вказують на те, що в носіїв чіканської англійської можна виявити як загальноамериканські мелодійні характеристики оформлення передтермінальної та термінальної частин інтонаційного контуру, так і специфічні характеристики, що є маркерами чіканської англійської.

Частотність уживання основних видів шкал в мовленні носіїв чіканської англійської представлено у таблиці 1.

Особливості мовленнєвої поведінки носіїв чіканської англійської полягають в тому, що в мовленні превалюють шкали: шкала з порушеною поступовістю і висхідна шкала. Висхідна шкала маркує в рівному відсотковому відношенні як чоловіче, так і жіноче мовлення (22 %). Шкали з порушеною поступовістю є більш рекурентними в жіночому мовленні (31 %), ніж в чоловічому (28 %). Використання спадної (17,5 %) та змінної (12,5 %) шкал є менш частотними порівняно з вищезазначеними видами шкал. Найменш частотними в мовленні носіїв чіканської англійської є скандентна та однонаголошена види шкал. Стосовно гендерної диференціації мовлення, проведене дослідження продемонструвало, що в чоловічому мовленні носіїв чікано домінують спадна (20 %) та змінна (15 %) види шкал, тоді

Таблиця 1

Частотність уживання шкал

Гендерні групи	Основні види шкал (%)					
	Спадна	Висхідна	Змінна	Скандентна	Шкала з порушеною поступовістю	Однонаголошена
Чоловіки	20	22	15	5	28	10
Жінки	15	22	10	8	31	14
Середнє у групі	17,5	22	12,5	6,5	29,5	12

як у жіночому – скандентна (8 %) та однонаголошена (14 %).

Промінантною особливістю мовлення носіїв чіканської англійської є найвищий відсоток використання шкал з порушеною поступовістю. У дослідженнях зарубіжних лінгвістів цей феномен має назву “rising glide” (висхідне ковзання). Дж. Пенфілд стверджує, що висхідне ковзання пов’язане з наголосом на конкретному слові, а не з контрастним наголосом, який характеризує американську англійську [9].

Висловлювання у чіканській англійській часто характеризуються високим тональним початком, що помилково трактується носіями інших діалектів як емпатичний наголос. Високий тональний початок, зазвичай, надає висловлюванню відтінку солідарності зі співбесідником. Дж. Пенфілд та Дж. Орнштейн-Галісія припускають, що «саме ця просодична особливість надає уявлення про те, що носії діалекту чікано є дуже емоційними» [10, с. 50].

До основних термінальних тонів, представлених у мовленні носіїв чіканської англійської належать: прості термінальні тони (спадний, висхідний, рівний), складні термінальні тони (висхідно-спадний, спадно-висхідний). Розглянемо дистрибуцію термінальних тонів з урахуванням гендерної належності мовців (табл. 2).

Виходячи з даних, наведених у таблиці 2, просодичний малюнок мовлення носіїв діалекту чікано має варіативний характер. Слід зазначити, що нейтральні декларативні висловлювання не обов’язково закінчуються спадним термінальним тоном, який є більш типовим для американської англійської та використовується для висловлювання сумніву, здивування або в питальних реченнях. У мовленні превалює високий висхідний термінальний тон (27,5 %). Наступним за частотністю вживання є середній висхідний термінальний тон (24,5 %). Рівний термінальний тон складає 17 % від загальної кількості усіх тонів. Спадний, висхідно-спадний та спадно-висхідний тони є менш частотними. У нашому дослідженні відзначається використання цих видів тонів як у фінальних, так і в нефінальних позиціях.

Результати підрахунку частотності вживання термінальних тонів у досліджуваних гендерних групах доводять, що:

1) високий висхідний термінальний тон є найбільш рекурентним у мовленні жінок (30 %), тоді як середній висхідний термінальний тон превалює в мовленні чоловіків (28 %).

2) рівний тон частіше маркує мовлення чоловічої групи інформантів (чоловіче мовлення – 19 %; жіноче мовлення – 15 %), а спадний, спадно-висхідний та висхідно-спадний тони – жіноче мовлення.

Серед інших просодичних засобів найважливішу роль при ідентифікації мовлення носіїв чіканської англійської відіграють частотні засоби, оскільки найбільшою варіативністю на перцептивному рівні відзначається саме мелодійний компонент інтонації.

Для встановлення важливості тональних змін проаналізовано такі частотні характеристики за допомогою програмного пакету PRAAT: 1) локалізація максимумів (F_{max}) та мінімумів (F_{min}) ЧОТ у межах синтагми; 2) діапазон ЧОТ у межах синтагми (F_{Δ}); 3) середній рівень ЧОТ (F_{mean}); 4) максимальні (F_{max}) та мінімальні значення (F_{min}) ЧОТ термінальних тонів (в Гц); 5) характеристики діапазону ЧОТ основних термінальних тонів (F_{Δ}) (в Гц).

У результаті інструментального аналізу мовлення носіїв чіканської англійської виявлено такі гендерні особливості середнього рівня ЧОТ і максимального діапазону ЧОТ (табл. 3).

Порівнюючи середні показники ЧОТ та діапазон ЧОТ мовлення чоловіків та жінок – носіїв чіканської англійської, підсумовуємо, що, незважаючи на індивідуальні розбіжності, середній рівень ЧОТ в мовленні чоловіків нижчий, ніж у жінок, а діапазон жіночого мовлення є ширшим порівняно з чоловічим.

У таблиці 4 унаочнено результати визначення діапазону ЧОТ термінальних тонів, що маркують мовлення носіїв чіканської англійської.

Згідно з даними таблиці 4, найширший діапазон ЧОТ маркує високий висхідний термінальний тон ($F_{\Delta}=103$ Гц), а найвужчий діапазон ЧОТ – рів-

Таблиця 2

Частотність основних термінальних тонів

Гендерні групи	Основні види термінальних тонів (%)					
	Спадний	Висхідний		Рівний	Висхідно-спадний	Спадно-висхідний
		Високий	Середній			
Чоловіки	8	25	28	19	11	9
Жінки	12	30	21	15	12	10
Середнє у групі	10	27,5	24,5	17	11,5	9,5

Таблиця 3

Частотні характеристики перед'ядрової частини інтонаційного контуру

Гендерні групи	Частотні характеристики (Гц)			
	F_{max}	F_{min}	F_{mean}	F_{Δ}
Чоловіки	187	86	136	101
Жінки	278	112	168	166

Таблиця 4

Характеристики діапазону ЧОТ основних видів термінальних тонів

Гендерні групи	Основні види термінальних тонів. Діапазон ЧОТ F_{Δ} (Гц)			
	Спадний	Висхідний		Рівний
		Високий	Середній	
Чоловіки	57	94	84	12
Жінки	79	112	78	10
Середнє у групі	68	103	81	11

ний термінальний тон (коливання у межах 11 Гц є незначними, саме тому цей термінальний тон детермінується як рівний). У жіночому мовленні діапазон високого термінального тону є ширшим порівняно з чоловічим мовленням, а діапазон середнього висхідного тону є, навпаки, вужчим. Діапазон ЧОТ спадного термінального тону є дещо звуженим ($F_{\Delta}=68$ Гц), а у жіночому мовленні він є ширшим, ніж у чоловічому.

Проілюструємо вищеописані мелодійні та частотні характеристики прикладами інтонограм з мовлення носіїв чіканської англійської.

На рис. 1 зображено інтонограму уривку з мовлення жінки 62 років з Аризони:

I'm from Arizona, the USA, and my hometown is, is small.

Вищезазначений мовленнєвий уривок складається з трьох синтагм. Перша синтагма завершується високим висхідним термінальним тоном, друга – спадним, третя – висхідно-спадним (висхідна частина його є ширшою за спадну).

Увесь мовленнєвий уривок реалізується в широкому тональному діапазоні ($F_{\Delta} = 279$ Гц): максимальний рівень ЧОТ складає 371 Гц, а мінімальний – 92 Гц. Максимум ЧОТ у всіх трьох синтагмах локалізується на ядрових складах. Перша синтагма оформлюється шкалою з порушеною поступовістю, з підвищенням ЧОТ на прийменнику *from*, що загалом не є характерною рисою для стандартної американської англійської.

На рис. 2 представлено інтонограму уривку мовлення студента 26 років, також з Аризони:

I was born here in Arizona, and my parents, they're from Michoacán, Mexico.

Вищенаведена фраза є також двохсинтагмальною, обидві синтагми оформлено висхідними термінальними тонами високого та середнього діапазону. Середній тональний рівень усього уривку складає 138 Гц, максимальний тональний діапазон становить 140 Гц, що є значно вужчим порівняно з вище проілюстрованим уривком

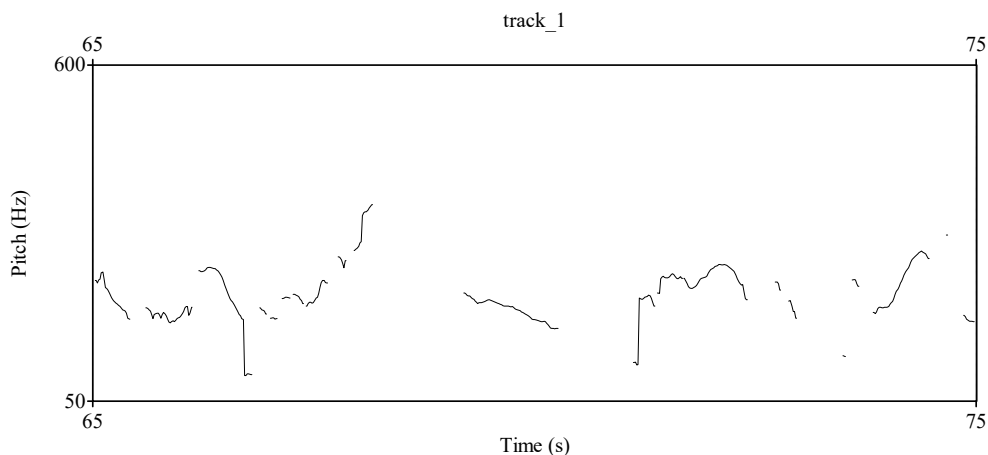

Рис. 1. Інтонограма вищенаведеної фрази

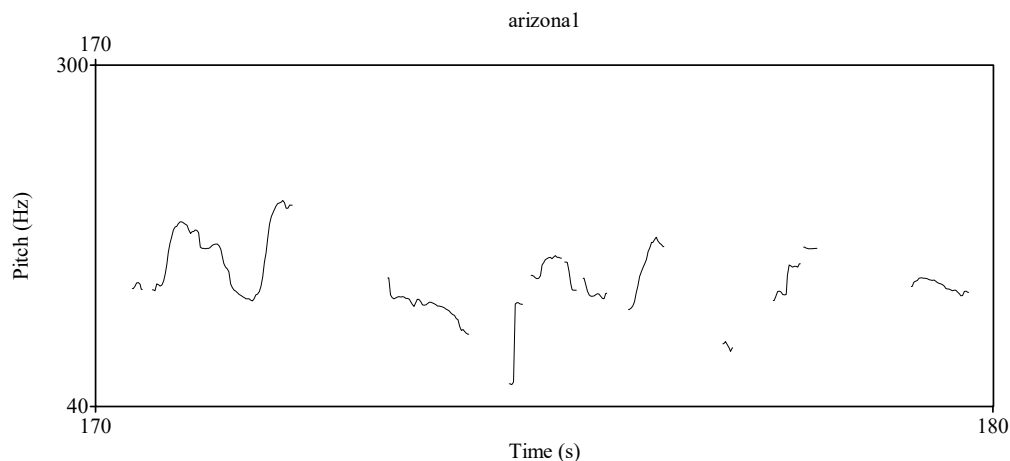

Рис. 2. Інтонограма вищенаведеної фрази

жіночого мовлення. Максимум ЧОТ обох синтагм локалізується на ядрових складах.

Висновки. Chicano English (чіканська англійська) є діалектом англійської мови, на який значний вплив мав мексикансько-іспанський субстрат. Цим діалектом американського варіанту англійської мови спілкуються американці мексиканського походження, які проживають в південно-західних штатах від Техасу до Каліфорнії. На просодичному рівні чіканська англійська маркується домінуванням висхід-

них шкал та шкал з порушеною поступовістю, а також високих та середніх висхідних термінальних тонів, ширшим діапазоном ЧОТ жіночого мовлення порівняно з чоловічим, ширшим тональним діапазоном високого висхідного термінального тону та вужчим діапазоном середнього висхідного тону в жіночому мовленні, ніж у чоловічому. Перспективним напрямком подальшого наукового пошуку вважаємо дослідження темпоральних особливостей чіканської англійської.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Молоткіна Ю. О. Історія походження та характерні риси діалекту чікано – мексико-американського варіанту англійської мови. *Парадигма пізнання: Гуманітарні питання*. 2016. № 2 (13). С. 150–165.
2. Bayley R., Otto S. A. Chicano English: morphology and syntax. *A Handbook of Varieties of English*. 2004. Vol. 2: Morphology and Syntax. P. 374–390.
3. Bayley R., Otto S. A. Chicano English: phonology. *A Handbook of Varieties of English*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2004. Vol. 1: Phonology. P. 417–434.
4. Fought C. Chicano English in context. New York: Palgrave Macmillan, 2003. 288 p.
5. Fought C. Talkin' with me Gente (Chicano English). *American Voices: How Dialects differ from Coast to Coast*. Wiley-Blackwell, 2005. P. 248–252.
6. International Dialect of English Archive. URL: <https://www.dialectsarchive.com>.
7. Mallinson C. A Broad Overview of Chicano English. *American Speech*. 2006. 81(2). P. 213.
8. Mencken H. L. The American Language (An Inquiry into the Development of English in the United States). New York, 1984. 816 p.
9. Penfield J. Prosodic patterns: Some hypotheses and findings from fieldwork. *Form and Function in Chicano English*. Rowley, MA: Newbury House, 1984. P. 71–82.
10. Penfield J., Ornstein-Galicia J. L. Chicano English: An Ethnic Contact Dialect. Amsterdam: John Benjamins, 1985. 112 p.
11. Praat: doing phonetics by computer. URL: <https://www.fon.hum.uva.nl/praat>.